

DOI: 10.33766/2786-9156.105.155-163

УДК: 343.5

Шармар О. М., кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

e-mail: sharmar_olay@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9123-8668>

Мартишко М. В., здобувач наукового ступеня доктора, філософії кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

e-mail: nmartishjo04@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0007-2970-1571>

ХАРАКТЕРИСТИКА КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК ЗЛОЧИНУ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА

У статті розкривається зміст кваліфікуючих ознак умисного знищення чи пошкодження майна, передбаченого ст. 194 Кримінального кодексу України, вчиненого шляхом підпалу, вибуху, іншим загальнонебезпечним способом, що заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, спричинило загибель людей, інші тяжкі наслідки. Констатовано, що в чинному законодавстві України про кримінальну відповідальність відсутнє поняття загальнонебезпечного способу, підпалу, вибуху, не розкрито такі кваліфікуючі ознаки, як загибель людей, тяжкі наслідки. На підставі аналізу різних наукових позицій, положень законодавства, судової практики, проекту Нового Кримінального кодексу сформовано авторську позицію щодо визначення поняття загальнонебезпечного способу, підпалу, вибуху та розкрито зміст формулювання загибелі людей, інших тяжких наслідків.

Зосереджено увагу на недосконалості юридичної техніки при формуванні кваліфікуючих ознак злочину умисного пошкодження чи знищення майна. Запропоновано розширити перелік кваліфікуючих ознак ст. 194 Кримінального кодексу України і передбачити вчинення умисного знищення чи пошкодження майна за попередньою змовою групою осіб, організованою групою, щодо особи у зв'язку з виконанням нею службових повноважень чи професійних функцій. Розкрито відмінності умисного знищення чи пошкодження чужого майна від суміжних складів кримінальних правопорушень, зокрема насильства над населенням у районі воєнних дій, порушення законів та звичаїв війни в умовах воєнного стану. Сформовано позицію, що умисне знищення чи пошкодження чужого майна вчинене шляхом підпалу, вибуху внаслідок акту агресії російської федерації проти України кваліфікується за ст. 438 Кримінального кодексу України як воєнний злочин, а протизаконне умисне знищення чи пошкодження майна населення військовослужбовцем під приводом воєнної необхідності, вчинені в районі воєнних дій необхідно кваліфікувати за ст. 433 Кримінального кодексу України, а не за ст. 194 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: умисне пошкодження майна, умисне знищення майна, кваліфікуючі ознаки, загальнонебезпечний спосіб, вибух, підпал, загибель людей, тяжкі наслідки.

© Шармар О. М.,

Мартишко М. В., 2024

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правильне тлумачення кваліфікуючих ознак злочину умисного пошкодження чи знищення майна є важливою запорукою забезпечення принципу невідворотності покарання, доведення винуватості особи в суді та призначення справедливого покарання. Відсутність формальної визначеності у положеннях ст. 194 КК України вимагає формування правильного тлумачення цих положень та внесення відповідних законодавчих змін до чинної редакції.

Окремі результати досліджень указаної тематики відобразили у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: І. Г. Богатирьов, А. В. Сакун, Ю. В. Філей, Ю. В. Балулін, В. К. Гришук, В. Навроцький, О. М. Омельчук, А. В. Савченко, М. І. Хавронюк та ін. Однак серед праць перелічених дослідників відсутня єдність розуміння кваліфікуючих ознак складу злочину умисного знищення чи пошкодження майна.

Формулювання цілей. Мета статті полягає у висвітленні проблемних питань кваліфікуючих ознак умисного знищення чи пошкодження майна, передбаченого ст. 194 КК України, вчиненого шляхом підпалу, вибуху, іншим загальнонебезпечним способом, що заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, спричинило загибель людей, інші тяжкі наслідки.

Виклад основного матеріалу. Кваліфікуючими ознаками в кримінальному праві вважаються ті обставини, які передбачені в статтях Кримінальним кодексом (далі – КК) України, обтяжують покарання і впливають на кваліфікацію. Кваліфікуючими ознаками знищення або пошкодження чужого майна є обставини, зазначені в ч. 2 ст. 194 КК України і мають більшу шкідливість вчиненого діяння, яке впливає на призначення покарання. У ч. 2 ст. 194 КК України передбачено кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження майна: 1) шляхом підпалу; 2) шляхом вибуху; 3) іншим загальнонебезпечним способом; 4) що заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах; 5) спричинило загибель людей; 6) спричинило інші тяжкі наслідки.

У першу чергу вважаємо за необхідне з'ясувати зміст поняття загальнонебезпечний спосіб, яке відсутнє в чинному кримінальному законодавстві. Закон не містить вичерпного переліку загальнонебезпечних способів знищення або пошкодження чужого майна, його характер визначається з урахуванням факту створення небезпеки для життя чи здоров'я людини, властивостей майна, якому заподіюється шкода, засобів знищення чи пошкодження, місця вчинення діяння. Спроба надати формальної визначеності *загальнонебезпечного способу* зроблена авторами Проекту КК України (далі – Проект) в п. 14 глосарію, у якому зазначено, що загальнонебезпечний спосіб – спосіб, який спричиняє шкоду чи створює реальну небезпеку спричинення шкоди двом чи більше людям (вибух, підпал, затоплення, використання радіоактивних матеріалів, отруйних речовин, збудників інфекційних захворювань) [1].

Аналізуючи це визначення, можна констатувати, що автори конкретизують наслідки злочину, спричинені таким способом, який створює реальну небезпеку спричинення шкоди двом чи більше людям, але не конкретизують у визначенні ні розміри шкоди, ні її вид (наприклад, шкода здоров'ю чи шкода

майну). Крім цього, залишається невирішеним питання формальної визначеності поняття «створює реальну небезпеку спричинення шкоди щодо двох чи більше людям». Відповідно до п. 63 глосарію Проекту, шкода майнова – це майнові втрати, яких особа зазнала внаслідок вчинення кримінального правопорушення у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного речового права (прямі збитки). Стаття 6.1.7. Проекту передбачає: «Особа, яка знищила чи пошкодила чуже річ, що спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня» [1].

Отже, умисне знищення чи пошкодження майна зокрема загальнонебезпечним способом є матеріальним складом і обов'язковою ознакою містить наслідок заподіяння істотної майнової шкоди [2, с. 278]. Така позиція авторів має розбіжність із судовою практикою, яка склалася при кваліфікації злочину умисного знищення чи пошкодження майна шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом (ч. 2 ст. 194 КК України), розмір спричиненої майнової шкоди не має правового значення. Ця позиція міститься в роз'ясненні щодо встановлення кваліфікуючих ознак, які надаються в Постанові Верховного Суду (далі – ВС) від 05.11.2020 р. у справі № 536/621/16-к [3].

Отже, загальнонебезпечний спосіб – це спосіб, який спричиняє майнову, немайнову, фізичну шкоду фізичній чи юридичній особі чи створює реальну небезпеку спричинення такої шкоди щодо двох чи більше людей. Згляду на зміст цього поняття, вважаємо за необхідне зупинитися на розгляді окремих видів цього способу, закріплених в ч. 2 ст. 194 КК України.

Умисне знищення або пошкодження чужого майна можливе шляхом вчинення такого загальнонебезпечного способу, як *вибух*. Відповідно до пункту 2.10 наказу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи «Про затвердження Правил пожежної безпеки для суден, які будуються та ремонтуються» від 23.03.2004 № 136, передбачено [4], що *вибух* – це швидке екзотермічне хімічне перетворення вибухонебезпечного середовища, яке супроводжується виділенням енергії та утворенням стислих газів, здатних виконувати механічну роботу. У разі використання вибухового пристрою, з метою умисного знищення чи пошкодження майна дії винного, необхідно додатково кваліфікувати за ч. 1 ст. 263 КК України.

У випадку умисного знищення чи пошкодження чужого майна, вчиненого шляхом вибуху, внаслідок акту агресії однієї країни проти України, такі дії кваліфікуються за ст. 438 КК України «Порушення законів та звичаїв ведення війни». Цей злочин, згідно з Інструкцією про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України № 164 від 23 березня 2017 [5], належить до серйозних порушень норм міжнародного гуманітарного права, які є воєнними злочинами. Протизаконне умисне знищення чи пошкодження майна населення військовослужбовцем під приводом воєнної необхідності, вчинені в районі воєнних дій, необхідно кваліфікувати за ст. 433 КК України, а не за ст. 194 КК України.

До загальнонебезпечного способу умисного знищення або пошкодження чужого майна відноситься *підпал*. Згідно з енциклопедичним визначенням, підпал – це дія, яка призводить до загоряння споруди чи майна (незалежно від того, встигли погасити пожежу чи ні, навіть коли об'єкт у такому разі залишився непошкодженим). Підпал можливий і при знищенні інших об'єктів, таких як транспортні засоби, плавзасоби або ліси. Етимологія цього терміна походить від старофранцузького *arsouin* (кінець XIII століття), старофранцузького *arsion*, від пізньолатинського *ārsiōnem* «горіння», від дієслова *ardēre*, «горіти» [6].

Відповідно до п. 2.9. наказу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи «Про затвердження Правил пожежної безпеки для суден, які будуються та ремонтуються» від 23.03.2004 р. № 136, *горіння* – це екзотермічна реакція окислення речовини, яка супроводжується виділенням диму та (або) виникненням полум'я і (або) свічення[5]; *пожежа* – неконтрольоване горіння, що супроводжується знищенням матеріальних цінностей і (або) становить загрозу життю і здоров'ю людей. Згідно з п. 1.4. Наказу Міністерства транспорту та зв'язку України «Про затвердження Інструкції зі службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на залізничному транспорті» від 03.08.2005 р. № 430, *пожежою* вважається неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі й просторі [7].

Наведені визначення пожежі як процесу горіння в цих наказах не враховують причин її виникнення, однією з яких може бути дія або бездіяльність людини, що призводить до тяжких наслідків. У юридичній літературі існують інші визначення пожежі. Наприклад, у глосарії проекту КК України (далі – Проект) поняття підпалу не визначається, воно вживається як елемент конкретизації загальнонебезпечного способу. Враховуючи викладене, вважаємо, що для розуміння положень ст. 194 КК України *під підпалом* необхідно розуміти умисні дії, спрямовані на створення процесу неконтрольованого горіння (пожежі), що спричинило шкоду майну чи здоров'ю людини або створило реальну небезпеку спричинення шкоди майну або здоров'ю людей. Якщо внаслідок підпалу майно не було знищено чи пошкоджено з причин, що не залежали від волі винного, вчинене повинно розглядатися як замах на знищення або пошкодження майна шляхом підпалу.

Підпал потрібно відрізнити від знищення або пошкодження майна вогнем, який може перебувати під контролем людини, не виходити за певні межі горіння і не переростати в загальнонебезпечне явище. У разі відсутності небезпеки заподіяння шкоди, такі дії не потрібно кваліфікувати як умисне знищення чи пошкодження чужого майна шляхом підпалу за ч. 2 ст. 194 КК України. Не погоджуємося з позицією А. В. Сакун, яка стверджує, що шкода від підпалу повинна бути заподіяна у великих розмірах [8, с. 55]. На підтвердження цього існує роз'яснення щодо встановлення кваліфікуючих ознак в Постанові ВС від 05.11.2020 р. у справі № 536/621/16-к. У ній зазначається, що обов'язковою характеристикою злочину, передбаченого частиною другою ст. 194 КК України, є не наслідки (шкода у великих розмірах), а саме діяння (спосіб вчинення), оскільки

воно в цьому випадку має більшу суспільну небезпеку порівняно зі шкодою у великих розмірах [3].

Водночас неможливо повною мірою погодитися з цим рішенням суду, оскільки диспозиція ч. 2 ст. 194 КК має відсильний характер (відсилає до ч. 1 ст. 194 КК України), який виражається у формулюванні «Те саме діяння», і є матеріальним складом. Керуючись логічним тлумаченням кримінального закону, вважаємо, що формулювання «Те саме діяння» повністю охоплює ознаки матеріального складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 194 КК, а саме: «Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах». Враховуючи те, що спосіб в ч. 2 ст. 194 КК має більшу суспільну небезпеку, порівняно з ч. 1 ст. 194 КК, існує необхідність викласти положення ч. 2 ст. 194 КК таким чином, щоб умисне знищення чи пошкодження майна загальнонебезпечним способом без спричинення шкоди у великих розмірах було достатньою підставою притягнення особи до кримінальної відповідальності. Тому для усунення проблемних питань при кваліфікації і встановленні формальної визначеності необхідно кваліфікуючу ознаку, вчинення умисного пошкодження чи знищення майна загальнонебезпечним способом виділити в окрему частину 2 ст. 194 КК і викласти в такій редакції: «Умисне знищення або пошкодження чужого майна, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом» [9, с. 142].

Наступною кваліфікуючою ознакою є умисне знищення або пошкодження майна, що заподіяло майнову шкоду в *особливо великих розмірах*. Згідно з п. 4 примітки до ст. 185 КК України, майнова шкода в особливо великих розмірах має місце тоді, коли такими діями заподіяно майнову шкоду на суму, яка в шістсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Ще однією кваліфікуючою ознакою є спричинення *загибелі людей* внаслідок умисного знищення або пошкодження майна. На законодавчому рівні не визначено, що необхідно вважати під поняттям загибель людей, а саме загибель кількох осіб (двох або більше) чи однієї особи. Вважаємо за необхідне врахувати абз. 2 п. 7 постанови Пленуму ВС України «Про питання, що виникли в судовій практиці в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» від 02.07.1976 р. № 4, у якій зазначено, що поняття «людські жертви» передбачає загибель однієї або кількох осіб [10].

Схожа позиція була сформована практикою і в п. 21 постанови Пленуму ВС України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» від 12.05.2009 р. № 7 зазначено, що під «загибеллю людей» слід розуміти випадки смерті однієї або кількох осіб [11]. Такої ж думки дотримувався М. І. Панов і зазначав, що про загибель людей може йтися при загибелі хоча б однієї людини [12, с. 518]. Підтримуємо позицію, що під загибеллю людей у ст. 194 КК України необхідно вважати загибель хоча б однієї людини і ставлення винного до загибелі людини має необережну форму вини.

Однією з кваліфікуючих ознак є умисне знищення або пошкодження майна, що спричинило інші *тяжкі наслідки*. У цьому аспекті не можемо залишити поза увагою узагальнення судової практики, викладене в п. 8 постанови Пленуму ВС України «Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» від 02.07.1976 р. № 4 (у редакції Постанови від 03.03.2000 р. № 3) [10, с. 142], у якій передбачено, що до інших тяжких наслідків відноситься заподіяння тяжких тілесних ушкоджень одній або декільком особам, середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом і більше особам, залишення людей без житла або засобів до існування, тривалі припинення або дезорганізація роботи підприємства, установи, організації тощо. Відповідно до п. 21 цієї постанови, передбачено, що під «іншими тяжкими наслідками» слід розуміти випадки заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній людині, середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом і більше особам, шкоди у великих розмірах підприємству, установі, організації чи громадянам, а так само тривалий простій підприємств, цехів або їх виробничих дільниць.

Поширеними є випадки в судовій практиці, коли умисне знищення чи пошкодження майна вчиняється організованою групою. Тому, вважаємо, за доцільне доповнити цією кваліфікуючою ознакою ч. 2 ст. 194 КК України і викласти в такій редакції: «2. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, організованою групою». Диспозицію ч. 3 ст. 194 КК України сформулювати: «Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, вчинене організованою групою або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки».

Висновки. На підставі викладеного вважаємо за необхідне запропонувати таке: 1) загальнонебезпечним способом є спосіб, який спричиняє майнову, немайнову, фізичну шкоду фізичній чи юридичній особі або створює реальну небезпеку спричинення такої шкоди щодо двох чи більше людей (вибух, підпал, затоплення, використання радіоактивних матеріалів, отруйних речовин, збудників інфекційних захворювань); 2) підпалом є умисні дії, спрямовані на створення процесу неконтрольованого горіння (пожежі), що спричинило шкоду майну чи здоров'ю людини або створило реальну небезпеку спричинення шкоди майну або здоров'ю людей; 3) умисне знищення чи пошкодження майна у вигляді загибелі людей необхідно тлумачити як смерть хоча б однієї особи; 4) під іншими тяжкими наслідками слід розуміти випадки заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній людині, середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом і більше фізичним особам, шкоди у великих розмірах юридичній чи фізичній особі; 5) доповнити перелік кваліфікуючих ознак складу злочину вчинення умисного знищення чи пошкодження майна організованою групою; 6) диспозицію ч. 2 ст. 194 КК викласти в іншій редакції, а саме: «Умисне знищення або пошкодження чужого майна, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом». Диспозицію ч. 3 ст. 194 КК сформулювати таким

чином: «Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло майнову шкоду у великих розмірах». Диспозицію ч. 4 ст. 194 КК викласти як: «Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, вчинені організованою групою або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки».

Використані джерела:

1. Кримінальний кодекс України : контрольний текст проєкту станом на 14 жовт. 2023 р. *Newcriminalcode*. URL : <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/10/15/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-14-10-2023.pdf>. (дата звернення: 08.01.2024).

2. Мартишко М. В. Особливості кримінальної відповідальності за умисне знищення чи пошкодження чужого майна загальнонебезпечним способом. *«Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід»* : матеріали VII Міжнародної наук.-практ. конф. (Тернопіль, ЗУНУ, 28 квіт. 2023 р.). Тернопіль. С. 277-280.

3. Постанова Верховного Суду від 05 листоп. 2020 р. у справі № 536/621/16-к. *Verdictum. Liga:Закон*. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/92765517>. (дата звернення: 08.01.2024).

4. Про затвердження Правил пожежної безпеки для суден, які будуються та ремонтуються : наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від № 136 від 23 берез. 2004 р. *Verdictum. Liga:Закон*. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/REG9089?an=1131>.

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони № 164 від 23 берез. 2017 р. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>. (дата звернення: 08.01.2024).

6. Підпал. *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%>.

7. Про затвердження Інструкції зі службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на залізничному транспорті: наказ Міністерства транспорту та зв'язку України. N 430 від 03 серп. 2005 р. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-05#Text>. (дата звернення: 08.01.2024).

8. Сакун А. В. Кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження майна. *Сучасні напрямки теоретичних і прикладних досліджень 2010* : зб. наук. праць по матеріалах наук.-практ. конф. (Одеса, 15–26 берез. 2010 р.). Одеса, 2010. Т. 17. С. 54–58.

9. Мартишко М. В. Кримінально-правова характеристика умисного знищення чи пошкодження майна. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2023. Вип. 76. Ч. 2. С. 138-142.

10. Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки : постанова Пленуму Верховного Суду України N 4 від 02 лип. 1976 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-76#Text>. (дата звернення: 04.01.2024).

11. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва : постанова Верховного Суду України N 7 від 12 черв.

2009 р. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text>. (дата звернення: 04.01.2024).

12. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. [3-ге вид.]. Харків : Одісей, 2007. 1184 с.

References:

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : kontrolnyi tekst proiektu stanom na 14 zhovt. 2023 r. (2023) *Newcriminalcode*. N. p. URL : <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/10/15/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-14-10-2023.pdf>. [in Ukrainian].

2. Martysenko, M. V. (2023) Osoblyvosti kryminalnoi vidpovidalnosti za umysne znyshchennia chy poshkodzhennia chuzhoho maina zahalnonebezpechnym sposobom. «Ukraina v umovakh reformuvannia pravovoi systemy: suchasni realii ta mizhnarodnyi dosvid»: materialy VII Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (Ternopil, ZUNU, 28 koit. 2023 r.) - "Ukraina v umovakh reformuvannia pravovoi systemy: suchasni realii ta mizhnarodnyi dosvid": materialy VII Mizhnarodnoi nauk.-prakt. conference (Ternopil, ZUNU, May 28, 2023), 277-280. Ternopil. [in Ukrainian].

3. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 05 lystop. 2020 r. u spravi № 536/621/16-k. (2020) *Verdiktum*. Liha:Zakon. - *League:Law*. N. p. URL : <https://verdiktum.ligazakon.net/document/92765517>. [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia Pravyl pozhezhnoi bezpeky dlia suden, yaki buduutsia ta remontuutsia : nakaz Ministerstva Ukrainy z pytan nadzvychainykh sytuatsii ta u spravakh zakhystu naselennia vid naslidkiv Chornobylskoi katastrofy vid № 136 vid 23 berez. 2004 r. (2024) *Verdiktum*. Liha:Zakon - *League:Law*. N. p. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/REG9089?an=1131>. [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok vykonannia norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava u Zbroinykh Sylakh Ukrainy: nakaz Ministerstva oborony № 164 vid 23 berez. 2017 r. (2017) *Verkhovna Rada Ukrainy - Verkhovna Rada of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>. [in Ukrainian].

6. Pidpal. Vikipediia – vilna entsyklopediia. (N. d.) N. p. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%>. [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Instruksii zi sluzhbovoho rozsliduvannia, obliku pozhezh ta naslidkiv vid nykh na zaliznychnomu transporti: nakaz Ministerstva transportu ta zviazku Ukrainy. N 430 vid 03 serp. 2005 r. (2005) *Verkhovna Rada Ukrainy - Verkhovna Rada of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-05#Text>. [in Ukrainian].

8. Sakun, A. V. (2010) Kvalifikuiuchi oznaky umysnoho znyshchennia abo poshkodzhennia maina. *Suchasni napriamky teoretychnykh i prykladnykh doslidzen 2010 : zb. nauk. prats po materialam nauk.-prakt. konf. (Odesa, 15–26 berez. 2010 r.) - Modern directions of theoretical and applied research 2010: coll. of science works on scientific-practical materials. conf. (Odesa, March 15–26, 2010), vol. 17, 54–58*. Odesa. [in Ukrainian].

9. Martysenko, M. V. (2023) Kryminalno-pravova kharakterystyka umysnoho znyshchennia chy poshkodzhennia maina. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Law series, issue 76, part. 2, 138-142*. [in Ukrainian].

10. Pro sudovu praktyku v spravakh pro znyshchennia ta poshkodzhennia derzhavnogo chy kolektyvnoho maina shliakhom pidpalu abo vnaslidok porushennia vstanovlenykh zakonodavstvom vymoh pozhezhnoi bezpeky : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy N 4 vid 02 lyp. 1976 r. (1976) *Verkhovna Rada Ukrainy - Verkhovna Rada*

of Ukraine. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-76#Text>. [in Ukrainian].

11. Pro praktyku zastosuvannya sudamy Ukrainy zakonodavstva u spravakh pro zlochny proty bezpeky vyrobnytstva : postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy N 7 vid 12 cherv. 2009 r. (2009) *Verkhovna Rada Ukrainy - Verkhovna Rada of Ukraine*. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text>. [in Ukrainian].

12. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : nauk.-prakt. koment. (2007) / [Iu. V. Baulin, V. I. Borysov, S. B. Havrysh (Eds.) et al.] ; za zah. red. V. V. Stashysa, V. Ya. Tatsiia (Eds.). [3-tie vyd.]. Kharkiv : Odisei. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024

Sharmar O., Candidate of legal sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal Law of the National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)
Martysenko M., recipient of a Doctorate degree, of philosophy of the Department of Criminal Law of the National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)

CHARACTERISTICS OF QUALIFYING SIGNS OF THE CRIME OF INTENTIONAL DESTRUCTION OR DAMAGE TO OTHER'S PROPERTY

The article discloses the content of the qualifying signs of intentional destruction or damage to property provided for in Art. 194 of the Criminal Code of Ukraine, committed by means of arson, explosion, other generally dangerous means, which caused particularly large property damage, caused the death of people, other serious consequences. It was established that the current legislation of Ukraine on criminal liability does not include the concept of a generally dangerous method, arson, explosion, such qualifying features as death of people, grave consequences are not disclosed. In the article analyzed of various scientific positions, provisions of current legislation, judicial practice, the draft of the New Criminal Code, the author's position was formed regarding the definition of the concept of a generally dangerous method, arson, explosion, and the content of the wording of the death of people and other serious consequences was revealed. Attention is focused on the imperfection of the legal technique when forming the qualifying features of the crime of intentional damage or destruction of property. It is proposed to expand the list of qualifying features of Art. 194 of the Criminal Code of Ukraine and provide for: intentional destruction or damage to property by a group of persons, organized by a group, against a person in connection with his performance of official powers or professional functions. The differences between intentional destruction or damage to someone else's property and related criminal offenses are revealed, including violence against the population in the area of hostilities, violation of the laws and customs of war in conditions of martial law. Conclusions were made that intentional destruction or damage to someone else's property committed by arson or explosion as a result of an act of aggression by the Russian Federation against Ukraine qualifies under Art. 438 of the Criminal Code of Ukraine as a war crime, and the unlawful intentional destruction or damage to the property of the population by a military serviceman under the pretext of military necessity, committed in the area of hostilities must be qualified under Art. 433 of the Criminal Code of Ukraine, and not according to Art. 194 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: intentional damage to property, intentional destruction of property, qualifying features, generally dangerous method, explosion, arson, death of people, serious consequences.